

Het klooster Helenaveen in oorlogstijd

Inhoudsopgave

Het klooster Helenaveen in oorlogstijd.....	1
De meidagen van 1940:.....	1
Onderduiker:.....	1
Evacuatie:.....	1
Razzia:.....	2
Bevrijding:.....	2
Na de oorlog:.....	2
Oorlogssouvenirs:.....	2

Naam van geënqueteerde: Zr. Augutini (M. v.d. Broek)

5 Klooster Helenaveen
 (Officieel: Liefdegesticht van de Congregatie Zusters Franciscanessen van de
 Onbevleete Ontvangenis der H. Moeder Gods te Veghel.)

Leeftijd: 78 jaar.

Geënqueteerd door: Bernadette van der Vlies. (15-11-1984)

10 Naam van geënqueteerde mag vermeld worden.
 (3 bz.)

De meidagen van 1940:

15 Bij het uitbreken van de oorlog waren er zes zusters, t.w.: Zr. Hendrina (hoofd), zr.
 Victorine, zr. Lutgarda, zr. Scholastica, zr. Luvicia (kok) en zr. Augustini.

 In mei 1940 zijn de zusters 3 dagen - van vrijdag voor Pinksteren tot maandags -
 geëvacueerd geweest bij de zusters in Liessel. De Hollanders lieten toen, om de
 Duitsers weg te houden, de bruggen springen. De zusters hadden alles open moeten
 laten, maar bij terugkomst bleek er niets te zijn weggehaald. Wel waren er in het
 20 klooster en de school alle ruiten uit, maar gelukkig waren er geen slachtoffers
 gevallen.

 De gesprongen bruggen zijn later door houten bruggen vervangen.

 De zusters hadden geen radio.

Onderduiker:

25 Een kapelaan uit België heeft bij de zuster ondergedoken gezeten.

 Hij was daar door de ondergrondse (t.w. dhr. Theelen, Kees Crommentuyn en Toon
 Joosten) in de voorzo[redacted] van 1944 gebracht. De kapelaan had geweigerd de communie uit
 te reiken aan Nsb-ers[redacted] de Hoogmis werd de kapelanie (pastorie) omsingeld door de
 30 Duitsers; de kapelaan heeft toch weten te ontkomen en is per fiets in Nederland
 terecht gekomen. De ondergrondse verzorgde een vals persoonsbewijs voor hem.

 Na de bevrijding is hij begin december 1944 via Deurne naar België terugggegaan. Vlak
 na de oorlog heeft de kapelaan nog wat van zich laten horen. Hij had in België een
 35 collecte gehouden voor de zusters, die door de brand alles kwijtgeraakt waren. Later
 is er niets meer van hem vernomen. Zijn naam en woonplaats zijn niet bekend.

 Een week vóór de evacuatie hebben de zusters nog een zeer bange nacht beleefd. 's
 Nachts werd er met geweld op de deur geklopt door de Duitse stoottroepen. Zr.
 Hendrina heeft samen met de kapelaan de deur geopend. Ze wilden van alles hebben,
 40 brood, vlees enz. Ze wilden ook bier (wat door een van de zusters zelf was gemaakt,
 maar ze wilden dat de kapelaan dat bier eerst proefde, omdat ze bang waren voor
 vergiftiging. De kapelaan weigerde dit (i.v.m. nuchterblijven voor de H. Mis), ook na
 lang aandringen van de Duitsers. De Duitsers dronken toen niets van het bier.

 Na zich volgegeten te hebben wilden ze in een zaaltje gaan slapen. Eerst verzamelden
 ze alle dekens die ze in het klooster konden vinden, zelfs de dekens waar nog zusters
 45 onder sliepen, trokken ze van het bed af. Ook namen ze de omslagmantels van de
 zusters, die aan de kapstok hingen, mee om zich af te dekken tegen de kou.
 Nadat ze geslapen hadden zijn ze, met meeneming van eten, weggegaan.
 De groep was ongeveer vijf man groot.

Evacuatie:

50 In de evacuatielijd (half september-begin december 1944) is er een dagboek
 bijgehouden door Zr. Hendrina en de andere zusters namen dat van haar over. Het
 dagboek is zoek geraakt en na de oorlog heeft Zr. Hendrina haar herinneringen
 opgeschreven. (zie bijlage)

55 Toen Helenaveen half september 1944 ontruimd moest worden, was er vanuit het
 middelste kamp, waar de paters zaten, een broeder op weg gegaan om de zusters te gaan

halen. Onderweg is hij echter opgepikt en naar Duitsland gebracht, waar hij in een kamp is omgekomen. De zusters zijn op eigen gelegenheid naar Grashoek gegaan en troffen onderweg de heer Thijssen, die een plaats voor de zusters had vrijgehouden. Vandaar zijn ze naar de zusters in Sevenum gegaan.

Op 4 december 1944 vertrokken ze naar de zusters in de Kruisstraat in Deurne. Zr. Augustini is daar een half jaar geweest om te helpen bij de ziekenverzorging, de andere zusters gingen naar Veghel. Van april 1945 tot januari 1946 waren de zusters terug in Helenaveen en wel in de Helenastraat in het huis van Frans Arts. (Hij was door de Duitsers meegenomen; zijn vrouw en kinderen waren naar moeder.) De meisjesschool werd in de jongensschool ondergebracht. Bij de thuiskomst van Frans Arts gingen de zusters naar het eerste kamp (werkkamp I in Mariaveen) en verbleven daar van 21 januari 1946 tot 1 oktober 1950. Daar werd ook de meisjesschool ondergebracht. Zr. Augustini is daar een jaar geweest, toen werd zij overgeplaatst. De andere zusters zijn daar gebleven en verhuisden oktober 1950 naar de voormalige onderwijzerswoning van de heer Theelen. In oktober 1955 werd hieraan een nieuw gedeelte gebouwd.

Tijdens de oorlog waren er in de Peel (Mariapeel) als onderdak voor de werklozen, die in het hoogveengebied van de Peel tewerkgesteld werden, drie werkkampen gebouwd. Kamp I lag tegenover de Soemeersingel onder Helenaveen, even over het kanaal. Gedurende de oorlogsjaren en na de evacuatie in Sevenum heeft Zr. Scholastica (overleden) veel gedaan voor de zieken.

Razzia:

Op 8 oktober 1944 werd er 's morgens tijdens de H. Mis het middelste kamp omsingeld. Alle mannen werden meegenomen. De stoet met voorop en achteraan de Duitsers, trok richting Venlo en vandaar ging het met de trein naar Duitsland. Enkele mannen zijn nog dezelfde dag teruggekomen, o.a. de Kroon en Dorus Naus. Zij hadden een smoes verzonnen. Zeven van hen zijn begraven op het kerkhof van Helenaveen: twee van van Lieshout, twee van Lagarde en een van Luyten.

Bevrijding:

De laatste oorlogsweken plunderden de Duitsers alles leeg: ze brachten de spullen naar Duitsland of sleepten ze ergens anders heen. Bij de evacuatie hadden de zusters een geslacht varken in het klooster moeten achterlaten. Toen ze dit korte tijd later wilden ophalen, bleek het reeds door de Duitsers te zijn meegenomen.

Waarschijnlijk als wraak hebben de Duitsers op 20 november 1944 de kerk, pastorie, klooster en de meisjesschool in brand gestoken. Na de bevrijding werd hiervan een grote ruïne aangetroffen, alleen het Jacobusbeeld was overeind gebleven. (De stichting van het oude klooster was mogelijk gemaakt door een schenking aan de Congregatie van f25.00,-- door Jacobus Raymakers uit Helmond; vandaar het Jacobusbeeld.)

Het oude klooster stond waar nu de kerk staat, de kerk stond verderop en de pastorie ook.

De zusters werden in Sevenum door de Engelsen bevrijd. Door de velden zagen ze de tanks naderen. De Duitsers hadden 's morgens om vier uur de kerktoren van Sevenum nog laten springen

Na de oorlog:

Toen de Zusters in het kamp Mariaveen zaten hadden ze veel steun gehad van de fam. Crommentuyn die hen een stuk grond gaf waarop ze konden tuinieren.

Op 4 mei 1970 is er tijdens schoonmaakwerkzaamheden in de Helenavaart nog een Duitse schotelmijn ontplot.

Enige maanden geleden (1984) kwamen er twee Nederlanders en twee Amerikanen in Helenaveen. De Amerikanen waren tijdens de oorlog voor de brugbewaking in Helenaveen geweest. Zij wilden het oude klooster bezoeken en wisten nog precies te vertellen hoe het oude klooster er van binnen had uitgezien.

Oorlogssouvenirs:

Het dagboek wat zr. Hendrina tijdens de oorlog (evacuatie) heeft bijgehouden is verloren gegaan.

Na de oorlog heeft zij een geschiedenis van Helenaveen geschreven, waarin uiteraard van de oorlogstijd melding wordt gemaakt. Het origineel hiervan is door mij (Bernadette) ingezien en daarvan is een verslag gemaakt.

In het klooster hangt een lijst met daarin 12 stuks opgeplakte foto's van (of rond) de oorlogsjaren. Op de foto's staan o.a.:
- het afgebrande klooster met Jacobusbeeld,

- de kerk
- de Peelkampen
- de zusters
- de kloostertuin
- Mariabeeld.

De foto's mogen voor het boek gebruikt worden.